Adviesraad Sociaal Domein L-V
Jeugd, Zorg, Werk & Inkomen

College van B&W van de Gemeente Leidschendam-Voorburg
Postbus 1005
2260 BA LEIDSCHENDAM

Voorburg, 5 augustus 2026
Ons kenmerk: 2026-014
Betreft: ASD-LV advies Participatiewet in Balans

Geacht college,

De Adviesraad Sociaal Domein heeft kennisgenomen van de beleidsvoorstellen *Participatiewet in Balans*. Wij waarderen dat de gemeente ons al in een vroeg stadium heeft betrokken bij de beleidsvorming. De uitgangspunten van de Participatiewet in Balans – meer vertrouwen, meer maatwerk en een bredere focus op participatie – sluiten goed aan bij de visie van de ASD.

De voorgestelde beleidskeuzes laten zien dat de gemeente de menselijke maat centraal wil stellen. Tegelijkertijd vraagt de uitwerking van deze keuzes om duidelijke kaders en definities, transparante besluitvorming en een zorgvuldige uitvoering. In dit advies geven wij per beleidskeuze onze aandachtspunten en aanbevelingen. Gezien de breedte van uw beleidsvorming bevat ons advies meer pagina's dan gebruikelijk.

Algemeen
In alle beleidsstukken lezen wij veel begrippen die nog weinig concreet zijn. Meer concrete uitwerking van de uitgangspunten geeft richting bij het ontwikkelen en toepassen van beleid rondom de Participatiewet in Balans, bij het opstellen en aanpassen van beleidsregels en verordeningen.

Wij adviseren daarom verdere uitwerking van de kernbegrippen zoals omschreven in de uitgangspunten om zo meer handvatten te bieden voor de uitvoering van de Participatiewet. Dit zal leiden tot een meer voorspelbare, en dus meer betrouwbare, dienstverlening aan de inwoners met een bijstandsuitkering en duidelijkere handelingsruimte voor de consulent om dat mogelijk te maken.

Verder adviseren wij met het vaststellen van de Participatiewet in Balans de kaders en definities te gebruiken vanuit zowel de regelingen voor minima, het armoedebeleid, de sociale basis alsook de schuldhulpverlening, met als doel beleid dat op elkaar aansluit.

Tot slot zijn wij benieuwd naar hoe het college denkt vorm te geven aan de verdere implementatie van de maatregelen zoals omschreven in de Participatiewet in Balans. Een verdere uitwerking van de kernbegrippen kan hierbij ondersteunend zijn.

Maatschappelijke participatie als volwaardige vorm van participatie
De ASD ondersteunt de keuze om maatschappelijke participatie een gelijkwaardige plaats te geven naast betaald werk. Vrijwilligerswerk, mantelzorg en andere maatschappelijke activiteiten leveren een belangrijke bijdrage aan de samenleving en aan de persoonlijke ontwikkeling van inwoners.

Wij vragen echter aandacht voor de wijze waarop het ontwikkelpotentieel van inwoners wordt beoordeeld. Het begrip “ontwikkelpotentieel” is niet objectief en kan per consulent verschillend worden geïnterpreteerd. Er is sprake van ambiguïteit omdat enerzijds maatschappelijke participatie wordt gezien als een volwaardige vorm van meedoen maar anderzijds wordt vastgehouden aan het primaat van *arbeid*sactivering.

Wij adviseren daarom:
- ontwikkel eenduidige beoordelingscriteria;
- laat de mogelijkheden én wensen van de inwoner leidend zijn bij de uitstroom naar duurzame participatie;
- voorkom dat maatschappelijke participatie alsnog uitsluitend wordt beoordeeld als opstap naar betaald werk;
- borg een goede samenwerking tussen Participatiewet en Wmo, zodat inwoners niet tussen verschillende regelingen terechtkomen;
- monitor jaarlijks de ervaringen van inwoners met deze vorm van participatie.

Verlengen of opnieuw toekennen van de inkomensvrijlating
De ASD ondersteunt de keuze om gebruik te maken van de nieuwe wettelijke mogelijkheid om de vrijlatingsregeling te verlengen of opnieuw toe te kennen. Dit biedt inwoners meer ruimte om stap voor stap richting financiële zelfstandigheid te groeien.

Wel vinden wij het belangrijk dat inwoners weten waarop besluiten worden gebaseerd.

Wij adviseren daarom:
- duidelijke beoordelingscriteria vast te stellen voor de individuele afweging;
- besluiten goed te motiveren;
- inwoners actief te informeren over deze mogelijkheid;
- jaarlijks inzichtelijk te maken hoeveel inwoners hiervan gebruikmaken en welke resultaten worden bereikt.

Alleen noodzakelijke bewijsstukken opvragen
De ASD onderschrijft volledig het uitgangspunt dat inwoners niet onnodig met administratieve lasten worden belast. Dit sluit goed aan bij de bedoeling van de Participatiewet in Balans.

Wel vragen wij aandacht voor de uitvoering.

Wij adviseren daarom:
- het uitgangspunt “één keer aanleveren is voldoende” zoveel mogelijk toe te passen;
- optimaal gebruik te maken van gegevens die reeds bij de overheid beschikbaar zijn;
- medewerkers duidelijke instructies te geven zodat het begrip “noodzakelijke bewijsstukken” op een uniforme wijze wordt toegepast;
- periodiek te toetsen of inwoners daadwerkelijk minder administratieve lasten ervaren.

Uitstellen van wijziging van het maatregelenbeleid
De ASD begrijpt dat de gemeente wacht op de landelijke Wet handhaving sociale zekerheid voordat het lokale beleid formeel wordt aangepast.

Vanuit burgerperspectief vinden wij het meest kwetsbare onderdeel het uitstellen van de wijziging van het lokale sanctiebeleid. Omdat aldus beleid achterloopt op uitvoering wordt onzekerheid gecreëerd bij de inwoners. Een inwoner kan zich bij bezwaren gemakkelijker beroepen op vastgesteld beleid dan op goed bedoelde uitvoeringspraktijken. Ons advies is zo spoedig mogelijk vast te leggen welke nieuwe beoordelingscriteria gelden en hoe de evenredigheidstoets wordt toegepast wanneer van een sanctie wordt afgezien. Dit draagt ook bij aan de lange-termijn doelstelling (‘spoor 3’) van het versterken van vakkundigheid van medewerkers in de zin van het leren werken volgens de gewijzigde Participatiewet. In dit proces kan ook meer concreet worden onderbouwd waarom er nu “onvoldoende ruimte” is om voor 1 januari 2027 een zorgvuldig adviesproces en bestuurlijk proces te doorlopen.

Positief is dat de gemeente in de uitvoering reeds werkt volgens de uitgangspunten van proportionaliteit en maatwerk.

Wij adviseren echter:
- de nieuwe uitgangspunten zo spoedig mogelijk formeel vast te leggen;
- de toepassing van de evenredigheidstoets te monitoren;
- jaarlijks inzicht te geven in het aantal opgelegde maatregelen, bezwaren en beroepsprocedures;
- medewerkers blijvend te scholen in het toepassen van maatwerk.

Handmatige verrekening van inkomsten uit arbeid
De gemeente kiest ervoor voorlopig vast te houden aan de huidige handmatige verrekening van inkomsten.

De ASD begrijpt de argumentatie dat hierdoor onverwachte terugvorderingen kunnen worden voorkomen, vooral bij inwoners met wisselende inkomsten. Tegelijkertijd zien wij ook risico's.

Het periodiek aanleveren van loonstroken vraagt veel van inwoners en kan leiden tot vertragingen of fouten.

Wij adviseren daarom:
- de administratieve belasting voor inwoners zorgvuldig te monitoren;
- te onderzoeken of automatische verrekening voor bepaalde groepen inwoners wel voordelen kan bieden;
- kijk hiervoor ook naar andere gemeenten om hier te leren van hun ervaringen;
- de gekozen werkwijze uiterlijk na één jaar te evalueren, waarbij nadrukkelijk ook de ervaringen van inwoners worden betrokken.

Bufferbudget voorlopig niet invoeren
De ASD begrijpt dat de gemeente terughoudend is met het invoeren van een nieuw instrument waarvan de effectiviteit nog onvoldoende is aangetoond.

Toch hebben wij zorgen over inwoners die als gevolg van verrekeningen of terugvorderingen tijdelijk onder het bestaansminimum terechtkomen. De gemeente verschuift hiermee wel het probleem (inkomstenstabiliteit) naar de inwoners.

Wij adviseren daarom:
- in 2027 actief te monitoren hoeveel inwoners met dergelijke inkomensproblemen worden geconfronteerd;
- inzichtelijk te maken welke bestaande instrumenten die de participatiewet biedt ook daadwerkelijk worden ingezet en hoe deze inwoners ondersteunen;
- te onderzoeken of een beperkte pilot met het bufferbudget toch mogelijk is;
- in ieder geval de evaluatie niet uitsluitend in 2028 uit te voeren, maar gedurende 2027 al praktijkervaringen van andere gemeenten te verzamelen.

Monitoring
De ASD adviseert de gemeente om de uitvoering van de Participatiewet in Balans jaarlijks te evalueren, bij voorkeur in samenhang met aanpalend beleid, en de gemeenteraad hierover te informeren.

Daarbij bevelen wij aan ten minste de volgende onderwerpen te monitoren:
- maatschappelijke participatie;
- gebruik van de vrijlatingsregeling;
- administratieve lasten voor inwoners;
- toepassing van maatwerk;
- opgelegde maatregelen;
- inkomensstabiliteit;
- ervaringen en tevredenheid van inwoners.

Conclusie
Wij ondersteunen de gekozen richting van de gemeente Leidschendam-Voorburg. De voorgestelde beleidskeuzes sluiten aan bij de doelstellingen van de Participatiewet in Balans en dragen bij aan een mensgerichte uitvoering.

Wij achten het echter van groot belang dat de gemeente de beleidsvrijheid benut om eenduidige beoordelingskaders vast te stellen, transparant te communiceren en de effecten van het beleid structureel te monitoren. Alleen dan kan worden vastgesteld of de beoogde doelen in de uitvoering – meer vertrouwen, meer maatwerk en een grotere bestaanszekerheid – ook daadwerkelijk worden gerealiseerd.

De ASD ziet uit naar de verdere uitwerking van deze beleidskeuzes en blijft graag betrokken bij de implementatie en evaluatie van de Participatiewet in Balans binnen de gemeente Leidschendam-Voorburg.

Wij zien uw reactie met belangstelling tegemoet.

Met vriendelijke groet,

Hanni van Waasdijk
Voorzitter Adviesraad Sociaal Domein Leidschendam-Voorburg